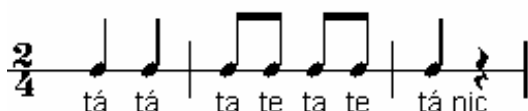

Rytmický výcvik

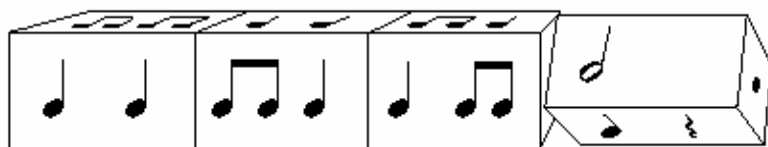
Do prvního ročníku přicházejí děti zcela neznalé notového písma a podle požadavků MŠ by měly do škol přicházet s jistými rytmickými dovednostmi. Ne všechny děti projdou MŠ a ne všechny si tyto dovednosti do první třídy přinesou. Pro další postup je třeba s nimi v prvním pololetí nacvičit rytmus a metrum, tj. doby. Upotřebíme to hlavně v instrumentální složce HV, která je nedílnou součástí vzdělávacího obsahu HV v RVP ZV.

Na tomto základě začneme s nácvičením **rytmu podle not**. Pro první ročník jsou to tři nejsnazší rytmy v taktu dvoučtvrtovém: **dvě noty čtvrté, čtyři osminové a čtvrtá nota a čtvrtá pomlka**.

Vyjadřovat rytmus na základě počítání je obtížné, protože zde by děti musely umět zacházet s abstraktními představami (jak je dlouhá doba?). Ale existuje a v celém světě je používána metoda, která tyto abstraktní představy nahrazuje zcela konkrétními **slabikami**, s nimiž děti zacházet dokáží. Pro každou rytmickou jednotku se žáci naučí slabiku stejné délky, a aniž by se potřebovali učit, kolik dob má která nota trvat, dovedou je přečíst i poznat. Je to konečně i u nás starý známý postup, jak naučit některé těžší rytmy (např. synkopu podle slova pantáta nebo osminovou pomlku podle slabiky es). Zde je však tento princip doveden do kompletního a přitom snadno naučitelného systému. Pro první ročník stačí naučit tyto tři rytmy:

Dokáží si žáci za měsíc zapamatovat, jak číst dvě noty čtvrté? Jistě ano a dovedou to i „zapsat“. Existuje na to pohodlná demonstrační pomůcka **Rytmické kostky**, která učiteli i žákům usnadní výuku, neboť odstraní pracné zapisování not na tabuli.

Stejně tak učitel naučí další dva rytmy, jejich čtení i zapisování, opět pomocí kostek. Na některých školách jsou navíc ještě kostky o rozměrech 3 x 3 cm, vydané bývalým Komeniem jako manipulační pomůcka pro žáky. S nimi se dá dosáhnout toho, že se obávaný rytmický diktát stane snadnou a dětmi samými vyžadovanou činností. Můžeme od nich požadovat zápis prvních čtyř taktů známých písní (Ovčáci, Holka modrooká, Na tom pražském mostě apod.). Pokud tyto kostky nemáme, můžeme si vyrobit náhražku. Rozmnožíme dětem noty v dvoučtvrtovém taktu, které nastříháme na jednotlivé takty. Z nich pak děti své rytmické diktáty skládají.

Další učivo v následujících ročnících se probírá pomalu a systematicky s cílem, aby žáci byli schopni rytmy písní přečíst i zapsat. Vyžaduje to ovšem pečlivý výběr písní nacvičovaných podle not, aby obsahovaly kromě probraných stupňů i pouze probrané rytmy (tento metodický postup i příslušné písně je možné najít v některých učebnicích HV). Bez aplikace rytmických dovedností na nácvičení nových písní by se opět naše úsilí nesešlo s úspěchem. Žáci vždy musí poznat, že to, čemu se tu učí, jim k něčemu poslouží. Nestačí proto, aby v případě, že se budou učit písně nápodobou, pouze četli a zapisovali rytmy.

Ve **druhém ročníku** se žáci naučí kombinace **dvě osminy a čtvrtová** a naopak **čtvrtová a dvě osminy** a přidá se ještě nota půlová **táá**. V druhém pololetí přidáme **takt tříčtvrtvový** a v něm čtvrtové a půlové noty a čtvrtová pomlka. Takže jako nové učivo je tu pouze nota půlová, což pro jeden školní rok jistě není mnoho. Opět tu však platí, že nácvičku rytmu musíme věnovat 3 - 5 minut v každé hodině, neboť jenom stálým a pravidelným opakováním lze upevnit to, co žáci mohou během týdne opět zapomenout.

Two musical staves illustrating rhythm exercises. The first staff is in 2/4 time and contains the notes: ta te tá | tá ta te | tá - á. The second staff is in 3/4 time and contains the notes: tá tá tá | tá-á tá | tá tá-á | tá nic nic | tá-á nic | tá tá nic.

Ani ve **třetím ročníku** nečeká žáky těžký úkol. Mají zvládnout rytmy v taktech tříčtvrtvovém a čtyřčtvrtvovém složené z not osminových, čtvrtvých, půlových a celých a pomlky čtvrtvých, půlových a celých. Novým učivem je tu vlastně jen **tečka u noty půlové** a **noty a pomlky půlové a celé**. Přesto pokrok ve čtení i zapisování rytmu je značný a jeho upotřebitelnost v písních je velká, skoro neomezená (v dobře vedených třídách žáci dovedou zapsat i těžký rytmus státní hymny).

Four musical staves illustrating rhythm exercises in 3/4 time. The first staff contains the notes: tá - á - á. The subsequent staves show various rhythmic patterns using eighth, quarter, and half notes, and rests.

Jako pomůcka už nám nestačí rytmické kostky. Pro třetí (až devátou třídu) si pořídíme **Rytmickou stavebnici** a **Rytmickou tabuli**. Ve stavebnici jsou tabulky s jednotlivými rytmy, které učitel zasunuje do kapes tabule. Osvědčilo se dát si do prvních dvou řádků probrané rytmy v taktu dvoučtvrtvovém a do dalších dvou řádků takty tříčtvrtvové. Každý nově probraný rytmus si přidáme do tabule. Pak stačí v každé hodině jen přehodit některé z taktů a máme nový příklad. To učitelům nesmírně usnadní práci, protože nemusí věnovat celou přestávku přípravě pomůcek na hodinu.

A diagram of a rhythm board with four rows. The first two rows are for 2/4 time, and the last two rows are for 3/4 time. Each row contains several boxes with different rhythmic patterns. To the right of the board is a vertical bar with a series of tick marks, representing a metronome or a similar timing device.